

народу спостерігаємо і в риторичних курсах києво-могилянців. Про це засвідчують як теоретичні курси, так і історичні твори риторів академії, починаючи від Кононовича-Горбацького. Важливим етапом у розвитку національної історіориторики була діяльність Прокоповича. Його міцні методологічні принципи чітко визначені в риторичному курсі, ґрунтовна обізнаність з давньоруською історією та історією петровської епохи, дають підстави вважати його попередником істориків і ораторів наступних століть.

Куриленко Т.В., Пламадяла О.І.,
викладачі Миколаївського сільгоспінституту

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІЛОСОФСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ В КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКІЙ АКАДЕМІЇ

З XVII ст. провідним культурним центром не тільки України, а й всього слов'янського світу була Києво-Могилянська Академія. Академія виникла у 1632 р. внаслідок об'єднання шкіл Київського братства і Києво-Печерської Лаври й стала першим вищим навчальним закладом на території України. Києво-Могилянська Академія мала визначну роль у розвитку вітчизняної науки і освіти. Саме в академії розпочався систематичний виклад і опрацювання всього комплексу тогочасного філософського знання.

Філософію викладали професори, які слухали філософські курси у західноєвропейських колегіях чи університетах.

Вперше філософія читалася на професійному рівні, поступово відокремлюючись з курсу теології. Курси філософії поділялись традиційно (ще за Арістотелем) на три частини: логіку, фізику, метафізику. Але переважно читали логіку та фізику.

Під фізикою розумілася натурфілософія, тобто знання з астрономії, медицини, фізики, мінералогії тощо.

Розвинений категоріальний апарат, яким користувалися професори академії, вживання таких категорій, як "матерія", "форма", "акциденція", "модус", "рух", "суб'єкт-об'єкт", "пам'ять", "розум", "воля", та інші - все це свідчить про певну філософську культуру і підготовку, здатність до філософської рефлексії.

Вітчизняна філософія розвивалась від теології до раціонального погляду про самостійну цінність природи. Такий напрямок розвитку не є випадковим. Існування вітчизняної філософії слід розглядати в контексті західноєвропейської культури (в тому числі - філософії), що розвивалась від середньовічного теоцентризму через ідеї гуманізму Відродження до філософії Нового часу.

З XVIII століття філософські курси професорів Києво-Могилянської Академії - переважно натурфілософічні. Особливу роль в цьому відіграли ідеї наукових концепцій нового часу, зокрема, фізико-математичного природознавства.

Так, Г.Кониський написав два філософських курси. Перший мав перипатетичну спрямованість, другий - включав досягнення новітньої науки, зокрема, астрономії та фізики, філософію Декарта, Спінози тощо.

А.Г.Щербацький визначає необхідність пізнання світу в двох аспектах: фізичному та математичному. Світ є такий, що має фізичні та чуттєві якості: рухомість, плинність, твердість та ін.

Слід наголосити, що в Києво-Могилянській Академії читалися традиційні філософські курси, що спиралися на античну спадщину (аристотелівське вчення про потенціальне та актуальне буття, матерію і форму, першу та другу матерію), патристику, схоластику (теоцентричну філософію). І поряд з цим під впливом фізичних уявлень нового часу формувалися нові філософські курси. Розуміння “руху”, “простору”, “часу” не виходило за межі наукового (фізичного, передусім) знання XVII-XVIII ст.

Наприклад, рух “як зміни” (Г.Кониський); “як зміни та переміщення, перетворення у природі” (І.Гізель); простір “як розміщення тіла” (Г. Кониський); “як межа тіл” (С.Яворський); час “як міра руху” (Г.Кониський) тощо.

Філософські трактати викладачів Києво-Могилянської Академії свідчать також про переорієнтацію від богопізнання на пізнання природи та людини. Обмежуючи дії Бога-творця, вони схилилися до думки, що природа сама виступає як творець.

Слід зауважити, що це не відкидання Бога в цілому, а лише обмеження його дії.

Таким чином, на “внутрішній” погляд, існування різних філософських курсів у стінах Києво-Могилянської Академії свідчить про їх своєрідність (діапазон від середньовічного теоцентризму до натурфілософії, що є прагненням пізнавати природу), про становлення наукової традиції.

На “зовнішній” погляд, існування різних курсів з філософії, накопичення філософських знань певною мірою обумовлене загальним західно-європейським контекстом. Сама ж ідея розвитку української культури як частини західноєвропейської цілісності досить нова, тому заслуговує на увагу та й на прихильників.

Тищенко І.М.,

викладач МФ Одеського юридичного інституту

КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ - ПРОВІДНИЙ ЦЕНТР УКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ЖИТТЯ

Ряд визначних поетичних, ораторсько-публіцистичних і драматичних творів написано викладачами Києво-Могилянської колегії. Її учні теж залучалися до самостійної літературної творчості.

Тогочасні літератури були багатомовними, тому цілком природно, що і в Київській колегії літературні твори писалися тими мовами, що застосовувалися в навчальному процесі: не лише українською і церковно-слов'янською, але й латинською та польською. Немає жодних сумнівів щодо належності українській літературі латиномовних творів українських авторів. Твори польськомовні слід зарахувати до обох літератур - польської і української. З першою їх об'єднує головним чином мова, з другою - зміст творів та ідейне спрямування. Типовим у цьому відношенні є перший твір, надрукований від імені учнів колегії - збірка панегіричних віршів